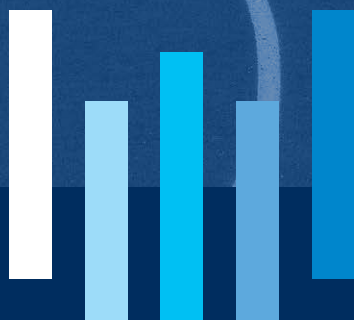

חסמים ואתגרים בהרשמה ובנגישות לאוניברסיטאות, של סטודנטים/יות ישראלים יוצאי אתיופיה

דוח נובמבר 2024

הנציבות לשוויון, מגוון וקהילה

הנציבות לשוויון, מגוון וקהילה
Equity, Diversity & Community Commission
مفوضية المساواة، التعددية والشؤون المجتمعية

אוניברסיטת תל אביב | جامعة تل أبيب | Tel Aviv University

רקע

השכלה גבוהה בישראל מהווה אפיק חשוב לנייד חברתי. ללימודים גבוהים יש השפעה על מערך ההזדמנויות של הצעירים המאפשר השתלבות שוויונית יותר בחברה. לימודים בהשכלה הגבוהה מזמנים לבוגרים/ות אפשרות להשיג מקצוע יוקרתי ומהווים הישג המשפר או משמר את הסטטוס הסוציאלי-קונומי שלהם (לב ארי, 2012).¹ נגישות להשכלה גבוהה באוניברסיטאות הנבחרות, יכולה לתרום באופן משמעותי להשתלבות מוצלחת בשוק העבודה התחרותי.

בסוף שנת 2021 מנתה האוכלוסייה ממוצא אתיופי בישראל 164,400 אלף תושבים. מתוכם 90,600 ילידי אתיופיה ו-73,800 ילידי ישראל שאביהם נולד באתיופיה. רוב האוכלוסייה ממוצא אתיופי (כ-63%) מתגוררת בשני מחוזות עיקריים: מחוז המרכז (37%) ומחוז הדרום (כ-26%). בסוף 2021, היישוב העירוני עם מספר התושבים ממוצא אתיופי הגבוה ביותר היה נתניה (כ-12 אלף איש).²

בשנת תשפ"א (2020/2021), שיעור הניגשים לבחינות הבגרות בקרב תלמידי תיכון יוצאי אתיופיה עמד על 94%, בהשוואה ל-95.3% בקרב כלל החינוך העברי (להוציא פיקוח חרדי). שיעור הזכאות לבגרות העומד בדרישות הסף של האוניברסיטאות בקרב תלמידי יב יוצאי אתיופיה, נמצא במגמת עלייה בשנים האחרונות. גם מספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה במוסדות להשכלה גבוהה נמצא במגמת עלייה בשנים האחרונות, מ-3,194 בשנת 2016/17 ל-3,962 בשנת 2021/22. עם זאת, בשלוש השנים האחרונות נראית האטה ואף ירידה בכניסת יוצאי אתיופיה למוסדות להשכלה גבוהה.³ בשנת 2021 שיעור הסטודנטים ממוצא אתיופי באוניברסיטאות היה 1.5% — נמוך משיעורם באוכלוסייה (1.7%). ייצוגם בקרב שכבת הגיל המתאימה לכניסה ללימודים גבוהים גבוה יותר, ועומד על 2.5%.⁴ שיעור הסטודנטים ממוצא אתיופי באוניברסיטאות נמוך אף יותר לעומת המכללות. אחוז הממשיכים ללימודי תואר ראשון במכללות אקדמיות בקרב יוצאי אתיופיה גבוה יותר מאשר בקרב כלל התלמידים בחינוך העברי (54.8% לעומת 40.8%, בהתאמה).

בשנת תשפ"ג, מספר הסטודנטים והסטודנטיות באוניברסיטת תל אביב עמד על 144, כאשר מעל 50% מהם לומדים לתואר ראשון ו-70% מהם הן נשים. התפלגות הסטודנטים בתחומי הלימוד אינה אחידה. בשנת תשס"ח-2008-2009, התחומים השכיחים בקרב סטודנטים אתיופים בתיא היו מדעי החברה, חינוך, ניהול ומקצועות עזר רפואיים.⁵ בשנת תשפ"ב-2022, התחומים השכיחים באוניברסיטת תל אביב היו מקצועות עזר רפואיים, מתמטיקה/מדעי המחשב, מדעי החברה, הנדסה וניהול.⁶

מדוח של קרן רוטשילד (2020), עולה כי החסמים העיקריים העומדים בפני יוצאי אתיופיה הם אחוז נמוך של זכאות לתעודת בגרות וציון ממוצע נמוך בבחינה הפסיכומטרית.⁷ סטודנטים שאינם עומדים בסף הקבלה לאוניברסיטאות לרוב פונים ללימודים במכללות, שבהן תנאי הקבלה נמוכים יותר. בשנת 2019, 58% מהסטודנטים והסטודנטיות יוצאי אתיופיה למדו במכללות, לעומת 28% שלמדו באוניברסיטאות.

בשני העשורים האחרונים נעשים מאמצים להנגשת ההשכלה הגבוהה בישראל לאוכלוסיות פריפריאליות. המועצה להשכלה גבוהה מפעילה תוכניות ייעודיות עבור האוכלוסייה החרדית, יוצאי אתיופיה, ערבים והפריפריה הכלכלית-חברתית. עם זאת, אוכלוסיות אלו עדיין נמצאות בתת ייצוג באוניברסיטאות הנבחרות ובחוגים הנבחרים. בעוד שאחד מכל חמישה בוגרי החינוך הממלכתי לומד הנדסה — תחום הלימוד הנחשב למתגמל ביותר במשק — רק אחד מתוך כל עשרה בוגרי החינוך הערבי, החרדי או יוצאי אתיופיה לומד הנדסה.

תוכניות ייעודיות באוניברסיטאות לאוכלוסיות אלו כגון תוכנית אדמאס, ישראל שבלב ופויורשטיין הגדילו במידת מה את מספר הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה, אך המספרים עדיין נמוכים למדי.

בהמשך לדוח שנכתב באוניברסיטת תל אביב⁷ ולבקשת קרן משפחת גודמן, הנציבות לשוויון, מגוון וקהילה באוניברסיטת תל אביב והאוניברסיטה העברית ערכו סקר בקרב ישראלים וישראליות ממוצא אתיופי המועמדים והלומדים באוניברסיטאות אלה.

בדוח זה מוצגים הממצאים של הסקר על מנת ללמוד על האתגרים והקשיים של אוכלוסיית הצעירים יוצאי אתיופיה וליישם מדיניות שתוביל לשינוי ולהגדלת מספר הלומדים והלומדות באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטה העברית.

1 מאמר של לילך בן ארי (2012), <https://www.jstor.org/stable/27229240>

2 האוכלוסייה ממוצא אתיופי בישראל — לקט נתונים לרגל חג הסינדר 2022, למ"ס.

3 נתוני למ"ס הופקו ביוני 2024, תחום ההשכלה גבוהה באגף חינוך וחברה.

4 מרכז המחקר והמידע של הכנסת, יולי 2011.

5 ההשכלה גבוהה, למ"ס, https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/doclib/2022/331/06_22_331b.docx

6 דוח לקרן רוטשילד: מקומה של הבחינה הפסיכומטרית כחסם כניסה בפני אוכלוסיות פריפריאליות — להשכלה גבוהה בכלל, ולחוגים סלקטיביים בפרט (אוקטובר 2020).

7 דו"ח המחקר סטודנטים וסטודנטיות דור ראשון לאקדמיה באוניברסיטת תל אביב — חסמים, אתגרים ומענים 2023, <https://diversity.tau.ac.il/publications>

מטרות המחקר

1. ללמוד על החסמים והאתגרים של צעירים וצעירות ישראלים יוצאי אתיופיה בהרשמה לאוניברסיטת תל אביב ולאוניברסיטה העברית.
2. להבין את האתגרים והקשיים איתם מתמודדים/ות סטודנטים/יות ישראלים יוצאי אתיופיה לקראת ובמהלך הלימודים באוניברסיטה.

איסוף הנתונים והשאלון

המחקר התבצע בקרב סטודנטים/יות ומועמדים/ות ישראלים יוצאי אתיופיה, באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטה העברית. שאלון המחקר נשלח למשיבים בשפה העברית. להלן התפלגות המשיבים.

לוח 1: התפלגות המשיבים: תאריכים, שיעור המשיבים ושיעור היענות

אוניברסיטה	רשימת סטודנטים/יות	תאריכים ביצוע סקר	שיעור המשיבים	שיעור היענות
תל אביב	149	11/2/24–27/12/23	84	56%
העברית	213	17/3/24–22/1/23	101	47%

איסוף הנתונים התבצע באמצעות שאלון מקוון למילוי עצמי. לנדגמים נשלחה הזמנה להשיב על השאלון באמצעות הודעת דוא"ל או באמצעות הודעת SMS. הודעה זו פירטה את מטרות המחקר וחשיבותו, ואת הקישור לשאלון.

השאלון כלל 59 שאלות, סוגי השאלות היו שאלות סגורות ופתוחות.

סקר זה הוכן בשיתוף מכון המחקר כהן לסקרי דעת קהל שבאוניברסיטת תל אביב.

השאלון כלל מספר חלקים:

- חלק 1: שאלות דמוגרפיות
- חלק 2: שאלות על הרישום למוסדות להשכלה גבוהה: קשיים שעלו בהרשמה. שאלות על בקשה וקבלה של תמיכה כלכלית, תמיכה אחרת ומשאבים מהאוניברסיטה
- חלק 3: תפיסות לגבי הסיבות המונעות מצעירים מהעדה האתיופית להירשם לאוניברסיטאות
- חלק 4: שאלות על החוויות באוניברסיטה (קשיים, אתגרים איתם מתמודדים הסטודנטים/יות יוצאי אתיופיה באוניברסיטה, סיוע להצלחה וקבלה של תמיכות)
- חלק 5: שאלות רקע נוספות

ממצאים מאוניברסיטת תל אביב ומהאוניברסיטה העברית

סה"כ ענו לסקר 185 משיבים: 101 מהאוניברסיטה העברית ו-84 מאוניברסיטת תל אביב (מתוכם 10 היו מועמדים/ות ללימודים)

לוח 2: פרטי רקע על המשיבים (N=185)

המשתנה	ערכי המשתנה	תל אביב שכיחות באחוזים	העברית שכיחות באחוזים	Chi-Square (χ^2)	P
מגדר	נשים	77	86	2.4	0.121
	גברים	23	14		
רמת תואר	תואר ראשון	76	83	5.3	0.15
	תואר שני	23	13		
	תואר שלישי		3		
	אחר	1	1		
מגורים	עם ההורים	56	23	25.17	<0.01
	גר במעונות	13	39		
	בדירה עם שותפים	10	12		
	גרה/ה בדירה שכורה לבד או עם בן/בת זוג	15	18		
	גרה/ה בדירה משלי לבד או עם בן/בת זוג	5	8		
	אחר	1	1		
אחים שלומדים/למדו באוניברסיטה/מכללה	אין אחים שלומדים באוניברסיטה	51	68		
	אין אחים שלומדים/למדו במכללה	52	53		
ארץ לידה	ישראל	29	58	3.384	0.066
	אתיופיה	71	42		
ארץ לידה אם	ישראל	4	2	0.462	0.794
	אתיופיה	95	97		
	אחר	1	1		
ארץ לידה אב	ישראל	2.4	2	0.211	0.900
	אתיופיה	96.4	96		
	אחר	1.2	2		
דת	חרדית, דת/ה מאוד מסורתית — דת/ה ומסורתי לא דת/ה	10	13	0.899	0.638
	לא דת/ה, חילונית	29	24		
השכלת האם	אין השכלה פורמלית	48	58	2.518	0.472
	יסודית	10	6		
	תיכונית חלקית	5	5		
	תיכונית מלאה ומעלה	38	31		
הכנסה	חי/ה בנוחות מההכנסה הנוכחית	11	4	10.3	0.016
	מסתדר/ת עם ההכנסה הנוכחית	54	39		
	מתקשה לחיות מההכנסה הנוכחית	27	40		
	מתקשה מאוד לחיות מההכנסה הנוכחית	8	18		

ניתן לראות מלוח 2 כי יש הבדלים מובהקים רק בשאלות על מגורים והכנסה. הסטודנטים/יות בתל אביב גרים בעיקר עם ההורים (56% לעומת 39% בעברית) ופחות במעונות (13% ו39% בהתאמה) והשאר בדירות שכורות. בעברית מתקשים ומתקשים מאוד לחיות מההכנסה הנוכחית שלהם הרבה יותר מהתל אביבים (58% בעברית 35% בתל אביב).

⬅ **החסמים העיקריים המונעים מישראלים יוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטאות בישראל** (לפי סדר חשיבותם בעיני הסטודנטים/יות):

לוח 3: הגורמים העיקריים המונעים מישראלים יוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטה, ממוצע וסטיית תקן

היגדים	ממוצע	סטיית תקן	N
עלות המחיה בירושלים/תל אביב, כמו למשל הצורך במעבר דירה, בחיפוש עבודה, יוקר המחיה	4.37	1.01	178
ישראלים רבים ממוצא אתיופי לא עומדים בתנאי הקבלה לאוניברסיטאות	4.06	1.07	174
ישראלים רבים ממוצא אתיופי לא מאמינים במסוגלות האישית שלהם להתמודד עם לימודים אקדמיים באופן כללי	3.76	1.31	177
חוסר מידע על תוכניות הלימוד באוניברסיטאות	3.63	1.41	180
ישראלים רבים ממוצא אתיופי לא מאמינים שיצליחו בלימודים אקדמיים באוניברסיטה העברית/ באוניברסיטת תל אביב	3.51	1.41	171
המרחק של האוניברסיטאות מהבית	2.74	1.42	182
תהליך הרישום לאוניברסיטאות מסובך	2.70	1.55	181
באוניברסיטאות אין מספיק מלגות לישראלים ממוצא אתיופי	2.67	1.59	176
באוניברסיטאות אין מספיק מעונות לישראלים ממוצא אתיופי	2.18	1.63	156
ישראלים ממוצא אתיופי נתקלים באפליה במהלך הלימודים באוניברסיטאות	2.10	1.59	159
ישראלים ממוצא אתיופי נתקלים באפליה בתהליך הרישום	1.70	1.61	149

גורמים נוספים שעלו מהתשובות לשאלה הפתוחה מעבר לממצאים לעיל

- חוסר ביטחון ותמיכה מהמשפחה (דור ראשון לאקדמיה), חוסר ידע והבנה בקהילה לגבי ההבדלים בין אוניברסיטאות למכללות.
- תמיכה רבה ויחס אישי יותר במכללות.
- יכולת גמישות יותר במכללות בכל הנוגע לעבודה ולימודים.
- אפליה ותחושת ניכור, חוסר גיוון "אוניברסיטה לבנה".
- שיווק אגרסיבי יותר של המכללות.

הצעות לשיפור שעלו מתשובות המשיבים/ות

- נדרש שיווק ממוקד — נדרש להשקיע משאבים ולהגיע ליותר מרכזי צעירים, לקהילה האתיופית/שיווק ברשתות החברתיות/חשיפה באופן אישי ומנומק יותר/קיום ימים פתוחים לתוכניות/חשיפה והסברים לזכויות ולתוכניות הקיימות לעדה (נאמר בעיקר לגבי אוניברסיטת תל אביב).
- מתן תמיכה כלכלית נוספת/סיוע במלגות/למעונות/פחות בירוקרטיה עם המלגות ומוזעזעות לעוד אפשרויות תמיכה נוספות (הקלות בתנאי קבלה/מכינות/מסלולי קבלה ללא פסיכומטרי). להתחיל בשתי"פ עם בתי הספר בעיקר בפריפריה, לטפח את התלמידים ולשפר תחושת המסוגלות שלהם.
- תמיכה אקדמית — שיעורים פרטניים ותגבורים במקצועות הנלמדים/ חונכים מלווים מרגע הקבלה ובהמשך התואר/ שילוב ועידוד סטודנטים במחקר בשוק התעסוקה (נאמר בעיקר באוניברסיטה העברית).

אתגר הרישום

לוח 4: האם בעת הרישום לאוניברסיטה נתקלת בקשיים כלשהם?

האוניברסיטה העברית	אוניברסיטת תל אביב	
33%	18%	נתקלו בקושי בעת הרישום לתואר ראשון
62%	75%	לא נתקלו בקושי בעת הרישום
4%	7%	נתקלו בקושי בעת הרישום לתואר שני ומעלה
1%		נתקלו בקושי בעת הרישום לתואר ראשון וגם לתארים מתקדמים

רוב הסטודנטים/יות לא נתקלו בקושי בעת הרישום. אצל אלה שנתקלו בקשיים, הקושי נבע ממחסור סיבות התשובות לכך מופיעות בהמשך בפרקים המתייחסים לכל אוניברסיטה בנפרד. הסיבות העיקריות שהעלו הסטודנטים/יות בשתי האוניברסיטאות היו הקושי בתנאי הקבלה שהם חווים (סף קבלה גבוה בעיקר הבחינה הפסיכומטרית ו/או קושי בירוקרטי מול האוניברסיטה, חוסר בהירות והבנה על תהליך הרישום באוניברסיטה העברית הוסיפו תהליך מסובך/מסורבל, האתר מסורבל איטי ולא עדכני.

החוויה האישית באוניברסיטה

הסטודנטים/יות ציינו כי נרשמו לאוניברסיטאות תל אביב והעברית בגלל היוקרה שלהן, המוניטין, השם והאיכות האקדמית. בנוסף, בתל אביב ציינו את הקרבה לבית כסיבה נוספת ואילו בעברית ציינו את הקבלה הנוחה והתמיכה שמקבלים מתוכניות אחותנו ופזיזשטיין שבזכותן נרשמו לעברית (לוח 5).

לוח 5: רישום לאוניברסיטאות/מכללות אחרות בנוסף לאוניברסיטה (תל אביב או העברית)

העברית	תל אביב	אוניברסיטאות אחרות
29	35	לא הגשתי, רק תל אביב/העברית
7	6	אוניברסיטת בן גוריון
7	12	אוניברסיטת בר אילן
11	14	האוניברסיטה העברית /תל אביב
2	3	אוניברסיטת חיפה
3	5	אוניברסיטת אריאל
6	4	רייכמן
0	3	הטכניון
1	1	מכללת ספיר
0	2	מכללת רופין
0	1	מכללת רמת גן
0	1	צפת.
0	1	מכללת תל אביב יפו
1	0	אונו
2	0	הדסה
1	0	עמק יזרעאל
1	0	מכללת פרס

לוח 6: הסיבה העיקרית לרישום לאוניברסיטת תל אביב/בעברית

תמות	תל אביב	העברית
יוקרה ואיכות אקדמית: רבים מהמשיבים ציינו את היוקרה והרמה האקדמית הגבוהה של האוניברסיטה כסיבה מרכזית לבחירתם. לדוגמה, "יוקרה", "הרמה האקדמית", "הפקולטה נחשבת מאוד טובה בתחום הלימודים שלי".	38	40
קרבה לבית: קרבה גאוגרפית לבית הייתה סיבה נפוצה נוספת. "קרבה יחסית לבית ותחנת רכבת שצמודה לאוניברסיטה".	26	14
נגישות נוחות ותחבורה ציבורית: הנגישות והקרבה לתחבורה ציבורית היוו גם הן גורם משמעותי. לדוגמה, "קרבה לתחב"צ (רכבת)", "נגישות מבחינת תחבורה ציבורית". נוחות.	8	2
תוכניות לימודים ייחודיות: חלק מהמשיבים ציינו את התוכניות הייחודיות והמסלולים המיוחדים שהאוניברסיטה מציעה. לדוגמה, "החוג הספציפי אליו נרשמתי קיים רק בתל אביב", "מסלול מסויים שרציתי ללמוד בו".	6	5
המלצות ותמיכה וקבלה נוחה בזכות התוכניות הייחודיות אדמאס ואחותנו/פירשטיין: התמיכה וההמלצות שקיבלו מהסביבה או מתוכניות מיוחדות. לדוגמה, "תוכנית אדמאס שעזרו לי להתקבל. מהעברית: התקבלנו דרך פירשטיין/אחותנו. חלק ציינו קבלה נוחה ללא פסיכומטרי.	8	31

אתגרים במהלך הלימודים

הקושי הבולט ביותר אצל הסטודנטים/יות יוצאי אתיופיה בזמן הלימודים או לקראת לימודים הוא קושי כלכלי. "לשרוד כלכלית" /קושי במציאת עבודה ולעבוד בזמן לימודים.

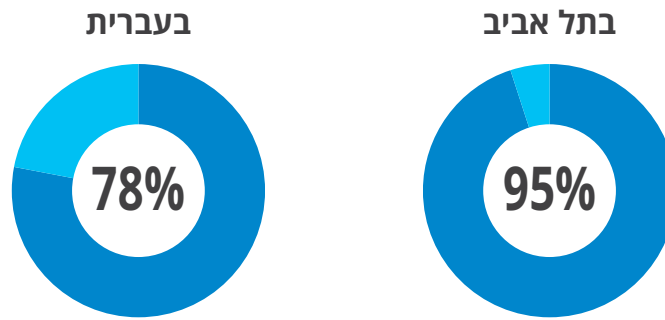
שתי התמות העיקריות שעלו בשאלה על תמיכה או משאבים שהיו רוצים/ות לקבל מהאוניברסיטה שעוזרים להתמודד עם קשיים במהלך הלימודים או לקראת לימודים, הם: תמיכה כלכלית וקבלת סיוע בלימודים.

באוניברסיטת תל אביב הסטודנטים/יות היו רוצים בעיקר לקבל תמיכה כלכלית הגדלת סיוע בשכר דירה/עזרה במעונות/מלגות ודמי קיום. ובעברית קבלת סיוע בלימודים בשיעורים פרטיים וחונך עלתה כתמה העיקרית לפני הסיוע הכלכלי (לוח 7).

לוח 7: תמיכה ומשאבים שהסטודנטים/יות היו רוצים לקבל מהאוניברסיטה

תמות	תל אביב	העברית
תמיכה כלכלית/הגדלת סיוע כספי בשכר לימוד ודמי קיום/תמיכה כלכלית והורדה בשכר דירה/ עזרה לגור במעונות/מלגות סיוע/מימון מעונות/סבסוד ודיר	33	34
קבלת סיוע בלימודים: שיעורים פרטיים/תגבור לימודים בקורסים מאתגרים/עזרה במציאת החומר/חונך שילווה לאורך התואר	22	42
כרגע יש סיוע /לא צריכה/ אין/לא יודעת/	12	15
הקלות בתנאי קבלה/חלופות לפסיכומטרי	6	4
טיפול וסיוע פסיכולוגי /הכרה ועזרה באבחונים/תמיכה רגשית וחברתית: צורך באוזן קשבת ותמיכה, יצירת קבוצות חברתיות ופורומים, יצירת קבוצת השווים ושיפור תחושת השייכות, הקמת גרעין קבילה של יוצאי אתיופיה.	5	2
סיוע במציאת עבודה/הכנה ראווה לפתיחת קריירה אפילו כבר מתחילת תואר ראשון	4	4
תכנית אדמס עוזרת / להוסיף עוד כמו העזרה שאדמס נותנים	4	
הבנה יותר בפקולטה לקושי / מערכת גמישה יותר	4	
אחר: עזרה לתכנון הלימודים/עזרה להכנה ללימודים/ עזרה להסבר על המסלולים, על המלגות/ הכוונה אישית / "אח גדול" / קבוצת השווים קבוצת תמיכה	7	30

עד כמה הסטודנטים/יות מכירים/ות את תוכניות המעטפת בתל אביב ובעברית?

העברית	תל אביב	
הגישו בקשה לעזרה מהאוניברסיטה (עזרה לימודית)	37% (81% קיבלו)	64% (86% קיבלו)
הגישו בקשה לקבלת תמיכה כלכלית מהאוניברסיטה ומגורם אחר	89% (79% קיבלו)	90% (84% קיבלו)

הסטודנטים/יות בתל אביב ובעברית ציינו שהתמיכה הכלכלית שקיבלו עזרה להם במידה רבה (ממוצע התשובות היה גבוה 4.4).

תמיכה ומענה לצרכים של הסטודנטים/יות

סטודנט 1: "אני חושב שבצד הפדגוגי אוניברסיטת תל אביב עושה עבודה טובה בתמיכה בסטודנטים. אך עדיין עבור הרבה סטודנטים המרחק מהאוניברסיטה ועלות המחייה במרכז מקשים מאוד על הלמידה. במיוחד אם לומדים תואר במדעים מדויקים או הנדסה שדורש המון שעות למידה בשנים הראשונות ולא כל כך מאפשר לשלב עבודה ולימודים במקביל(מה שכן אפשר לעשות במכללות). אולי סיוע נוסף ופתרונות דיור נוספים לסטודנטים מהפריפריה יכול לעזור."

סטודנטית 2: "צמצום פערים. אנשים מגיעים עם המון תמיכה כלכלית נפשית ותפיסתית, אצל האתיופיים זה לא קיים. צריך הכנה למערכת להבין אותה לדעת לאן נכנסים המון הכנה לפני והמון תמיכה תוך כדי. אני בשנה רביעית ולהורים אין מושג מה עברתי במהלך ה-4 שנים מה זה תקופת מבחנים לימודים, סטאז והתנסויות יש המון פערים."

סטודנטית 3: "תמיכה בכל התחומים השונים ולא רק בלימודים עצמם. בגלל שהמון פעמים סטודנטים ממוצא אתיופי מגיעים מנקודות פתיחה שונות, יש צורך בצמצום הפערים האלה. זה תמיכה כלכלית, תמיכה אקדמית, ואולי אפילו יצירת קהילת לומדים ממוצא אתיופי שיוכלו לסייע מהניסיון שלהם בלימודים אקדמיים"

סטודנטית 4: "סיוע אישי בלימודים — חונכות תגבורים, הצמדת מורה דרך בתחום בו הסטודנט לומד על מנת להראות לסטודנט השראה. הנחלת מוטיבציה על ידי הרצאות של משפיענים מהתעשייה."

לוח 8: מה האוניברסיטאות יכולות לעשות כדי לתמוך בסטודנטים/יות יוצאי אתיופיה

תמות	תל אביב	העברית
תמיכה כלכלית ומלגות	33	35
תמיכה אקדמית וקדם אקדמית	19	32
תמיכה במגורים, סבסוד מגורים	4	18
תנאי קבלה גמישים/ הקלות בתנאי הקבלה	4	11
תמיכה נפשית וחברתית/ תמיכה רגשית וחברתית ושילוב מרצים אתיופים	7	4
הנגשה והסברה/ חשיפה, העלאת מודעות והנגשה לתוכניות האוניברסיטה	11	7
העלאת מודעות לגזענות במוסד		1

לוח 9: מה סייע, עזר לך בלימודיך באוניברסיטה?

תמות	תל אביב	העברית
תוכניות תמיכה מוסדיות: תמיכת האוניברסיטאות באמצעות תוכניות "יחידות הקיימות באוניברסיטה (אדמאס וצועדים יחד, פויירשטיין). בעברית: "יחידות שונות באוניברסיטה כמו היחידה לשוויון הזדמנויות, דיקנט הסטודנטים, ותוכניות כמו "שנה א' לא לבד" סייעו לסטודנטים בהתמודדות עם האתגרים האקדמיים והאישיים מכוון פורשטיין ותוכניות נוספות סייעו לסטודנטים בהכנה ללימודים, בהגשת מלגות, ובמתן תמיכה רגשית ולימודית"	26	32
תמיכות אקדמיות ומשאבים אקדמיים נוספים ומכינות קדם אקדמיות	29	34
תמיכה מחברים ומשפחה בתהליך הרישום והלימודים	10	19
מלגות וסיוע כלכלי: מלגות שונות סייעו לסטודנטים להתמודד עם העול הכלכלי של הלימודים, ואפשרו להם להתרכז בלימודים עצמם	21	26
תמיכה מיועצות ומנטורים: יועצים ומנטורים שונים סייעו לסטודנטים בבחירת מסלול הלימודים, בהכנה לפסיכומטרי, ובמתן תמיכה לאורך התואר	5	7
הכנה אישית וניסיון קודם (ת"א)/ יכולת אישית והתמדה (העברית)	11	4

סיכום

שני החסמים העיקריים לרישום לאוניברסיטאות הם עלות המחיה בתל אביב ובירושלים ותנאי הקבלה הגבוהים. סטודנטים וסטודנטיות יוצאי אתיופיה בתל אביב גרים לרוב עם ההורים (56% לעומת 39% בעברית), ובעברית יותר מהם גרים במעונות (13% לעומת 39%). הסטודנטים בעברית מתקשים יותר להסתדר כלכלית מאשר בתל אביב.

תנאי הקבלה, ובעיקר הפסיכומטרי, מהווים מכשול לקבלה לאוניברסיטה עבור יוצאי אתיופיה. סטודנטית בעברית ציינה שהדרישות גבוהות ומסננות רבים מהעדה. היא נעזרה בתוכנית "אחותנו" שמאפשרת מכינה כתחליף לפסיכומטרי.

סטודנטית בעברית: "בהחלט. הכל עניין של רף! הפסיכומטרי מסכן וגם הדרישות הגבוהות לצינוי בגרות. לא היה לי סיכוי להיכנס לאוניברסיטה ללא התוכנית שאני נמצאת בה "אחותנו". אחותנו נותנת אופציה לעשות מכינה כתחליף לפסיכומטרי. ממוצע הצינונים שלי בתיכון 80 אין סיכוי להתקבל בציון כזה לעברית. בנוסף המחסום הכי גדול שמסכן את בני העדה זה הפסיכומטרי. לא גדלנו עם גב והבנה של חשיבות הדברים הקטנים בלמידה ואני אישית איך שהתחלתי ללמוד לפסיכומטרי הבנתי שיהיה מאוד קשה להמשיך ועל כך פרשתי. היום שנה רביעית ממוצע 90 מבינה כמה חבל שיש את הסינון הזה וכמה זה חוסם בני עדה להיכנס למקצועות אחרים משלי שאין בהם תוכנית הסללה כמו אחותנו. מכללול הדרישות יותר סבירות ולכן הרבה מהעדה נרשמים למכללה."

חוסר האמונה במסוגלות האישית הוא חסם נוסף משמעותי. הצעות לשיפור שהציעו המשיבים כוללות שיווק ממוקד, חשיפה לתוכניות קיימות, תמיכה כלכלית דיור, והקלות בתנאי הקבלה.

תהליך הרישום עצמו אינו מהווה חסם עיקרי. רוב הסטודנטים לא נתקלו בקשיים ברישום, אך היו תלונות על חוסר בהירות וסרבול.

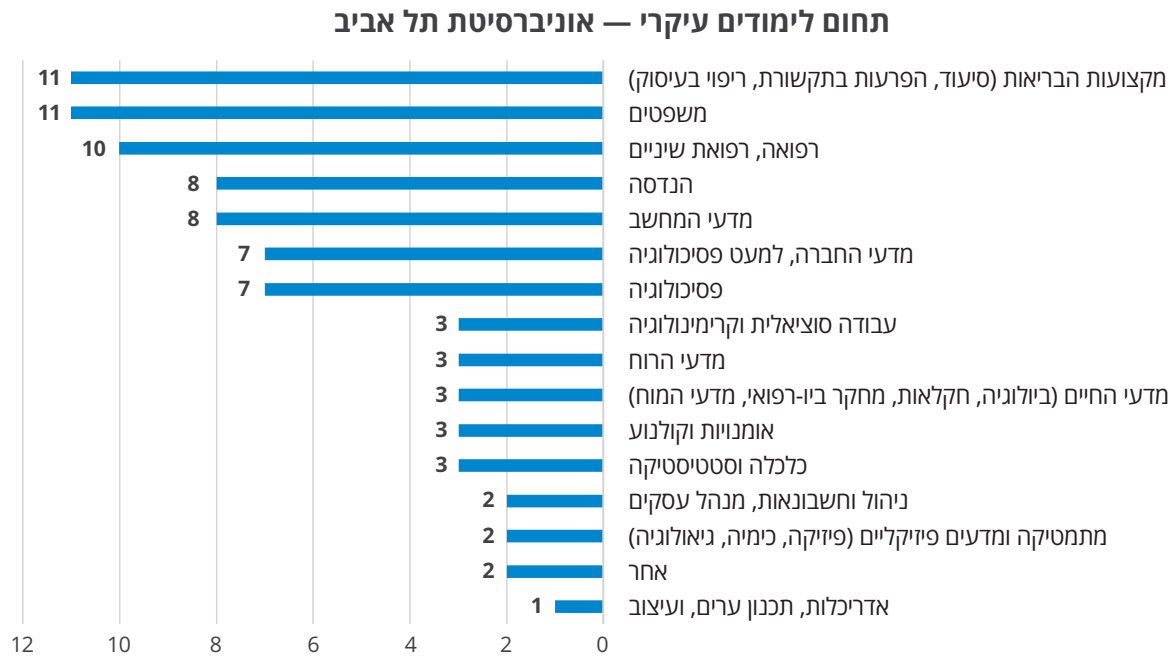
סטודנטים נרשמים לאוניברסיטאות תל אביב והעברית בשל היוקרה, המוניטין והתמיכה מתוכניות ייעודיות כמו "אדמאס" "אחותנו" ו"פויירשטיין". שמעניקות מעטפת רחבה משלב הקבלה ובמהלך הלימודים. הקושי הכספי הוא הבולט ביותר, והסטודנטים זקוקים לסיוע כלכלי במלגות ודיור.

רוב הסטודנטים/יות זקוקים לסיוע כלכלי כדי להדביק פערים ולהתמקד בלימודים. המשאבים והתמיכות האקדמיות, כולל המכינות הקדם אקדמיות, מסייעים להם בכך, בנוסף הסטודנטים/יות היו רוצים לקבל תמיכות וסיוע נפשי וחברתי ושהאוניברסיטה תהיה מגוננת יותר.

בהתאם לדברים אלו, יש להמשיך ולהרחיב את התמיכה והסיוע עבור אוכלוסיות אלו במוסדות. יש לשווק את האוניברסיטה יותר, לפנות למרכזי הצעירים להסביר ולהנגיש מידע על תוכניות קיימות. ליצור שיתופי פעולה עם בתי הספר על מנת להעלות את המסוגלות העצמית ללימודים ואת האמונה בהצלחה אקדמית בקרב אוכלוסיות צעירות אלו, ולהגדיל את הגיוון בסגלי האוניברסיטה.

ממצאים מאוניברסיטת תל אביב

תרשים 1: תחומי הלימוד של המשיבים מתל אביב

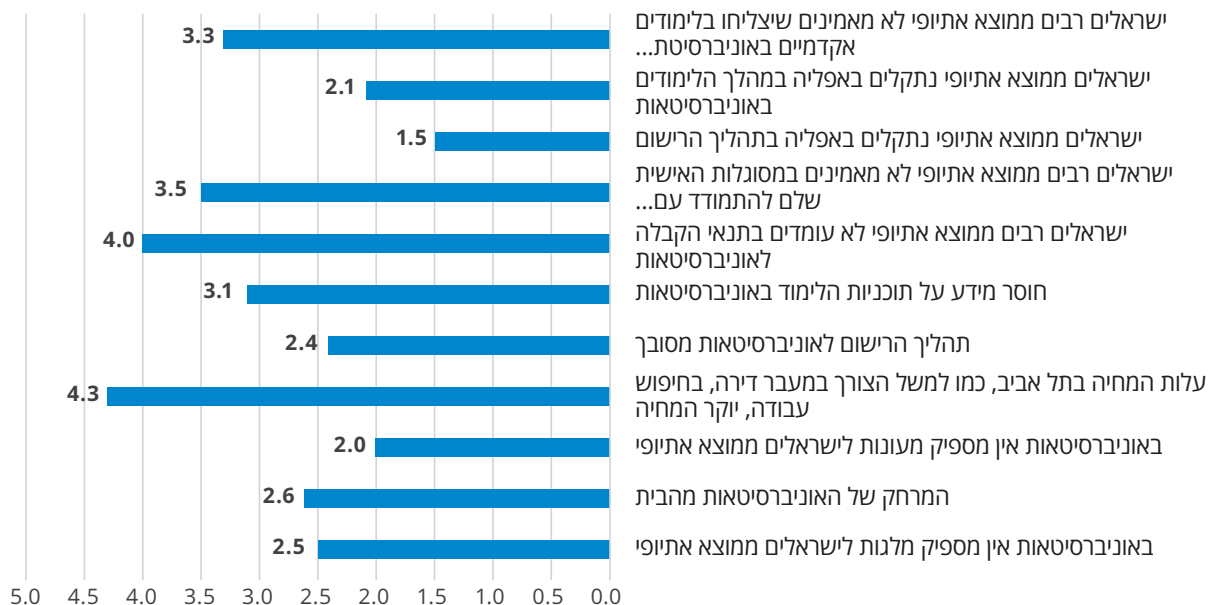

הגורמים העיקריים שמונעים מיוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטה הם: יוקר המחיה בתל אביב ותנאי הקבלה הגבוהים לאוניברסיטאות.

גורם נוסף הוא חוסר האמונה במסגרות האישיות שלהם להתמודד עם הלימודים ולהצליח (תרשים 2).

תרשים 2: דירוג המשיבים בתיא את הגורמים העיקריים שמונעים מיוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטה

עד כמה כל אחד מהגורמים הבאים מונע מישראלים ממוצא אתיופי להירשם לאוניברסיטאות בישראל?

לוח 10: סיבות אחרות בגללן ישראלים ממוצא אתיופי לא נרשמים ללימודים באוניברסיטה וכן נרשמים למכללות?

תשובות	תמות
25	תנאי קבלה גבוהים: רבים מהמשיבים ציינו שתנאי הקבלה לאוניברסיטאות הם מחמירים יותר מאשר למכללות, פסיכומטרי מכשול שקל יותר בלעדיו במכללות
8	חוסר ביטחון ביכולת ללמוד באוניברסיטה: ישנם סטודנטים שמרגישים חוסר ביטחון ביכולתם להצליח בלימודים באוניברסיטה, במיוחד בתחומים מסוימים שנחשבים קשים יותר
17	תמיכה אישית וליווי: רבים מהמשיבים ציינו שהמכללות מציעות תמיכה אישית וליווי טובים יותר מאשר האוניברסיטאות
16	קשיים כלכליים: ישנם סטודנטים שמציינים קשיים כלכליים שמונעים מהם ללמוד באוניברסיטה, כולל הצורך לעבוד ולממן את הלימודים בעצמם
8	חוסר ידע והבנה: ישנם סטודנטים שמציינים חוסר ידע והבנה בקהילה לגבי ההבדלים בין אוניברסיטאות למכללות, וההשפעה של זה על מציאת תעסוקה
8	אפליה ותחושת ניכור: ישנם סטודנטים שמרגישים אפליה ותחושת ניכור באוניברסיטאות, מה שמונע מהם להצליח בלימודים. חוסר במודל לחיקוי ובהתייעצות

נגישות ללימודים באוניברסיטאות

לוח 11: במענה לשאלה הפתוחה: מה ניתן לעשות כדי לשפר את הנגישות ללימודים באוניברסיטאות, עבור ישראלים ממוצא אתיופי?

תשובות	תמות
31	יותר שיווק/פרסום של האוניברסיטה/הנעה למרכזי צעירים/לקהילה האתיופית / שיווק ברשתות החברתיות / חשיפה באופן אישי ומנומק יותר/קיום ימים פתוחים לתוכניות/חשיפה והסברים לזכויות ולתוכניות הקיימות לעדה / להנגיש את האוניברסיטה לקהילה / תפרסמו יותר את אדמס
23	תמיכה כלכלית נוספת/מלגות/למעונות / פחות בירוקרטיה עם המלגות ומודעות לעוד אפשרויות תמיכה
19	תוכניות מסייעות נוספות לקבלה של יוצאי אתיופיה / להקל בתנאי הקבלה / מסלולים פרקטיים יותר / מכינות שיעזרו לשפר ציוני בגרות לקבלה
15	ש"פ עם בתי ספר לחשוף אותם למסלולים (לא רק למצטיינים) / תעודדו מודעות ללימודים אקדמיים בקהילה בגילאים המוקדמים/טיפוח התלמידים וסגירת פערים עוד בשלב בתי הספר חטיבה / לשים דגש על טיפוח תחושת מסוגלות אצל הילדים
9	הנגשת מידע על המסלולים/הנגשה של דרכי הקבלה והרישום והפשטה של התהליך
6	מסלולי קבלה ללא פסיכומטרי/ הורדת רף קבלה לפסיכומטרי
5	יותר מודלים לחיקוי בקרב ילדים בפריפריה. עידוד של סטודנטים להתנדב במתן שיעורים פרטיים לילדים בפריפריה. שיתוף פעולה בין סטודנטים ייצור אפקט של "מודל לחיקוי" בקרב ילדים צעירים ויתן להם מוטיבציה להשקיע יותר בלימודים ולכוון ללימודים באוניברסיטה. / מודל לחיקוי בימים פתוחים באוניברסיטה שילוב של סגל אקדמי / שילוב מרצים ממוצא אתיופי
5	סדנאות מסוגלות אישית/ הורדת החסם הפסיכולוגי-חברתי כדי שיהיו יותר נרשמים שיהפוך לנורמה ברהשגה
4	להפחית בירוקרטיה / תהיו יותר חמים/תפחיתו קשיחות בירוקרטית / יחס אישי
4	תוכניות לחיים אקדמאיים/הכנה ללימודים אקדמיים
4	עזרה בלימודים / עזרה במציאת עבודה
2	הגברת המודעות לנושאי האפליה/ שהמרצים יעודדו שיח בנושא הגזענות והאפליה / בבחינת עם ראיון (כמו מור ברפואה) להוסיף בעלי עור כהה האפליה לא תמיד מודעת
1	ש"פ עם קורסים במכללות, בהם לומדים אתיופים כדי לחשוף את הסטודנטים/יות במכללות לאוניברסיטה

◀ האם בעת הרישום לאוניברסיטת תל אביב נתקלת בקשיים כלשהם?

75% ענו שלא, 18% — כן, בעת הרישום לתואר ראשון, 7% — כן, בעת הרישום לתואר מתקדם (שני ומעלה).

לוח 12: קשיים שעלו בעת הרישום

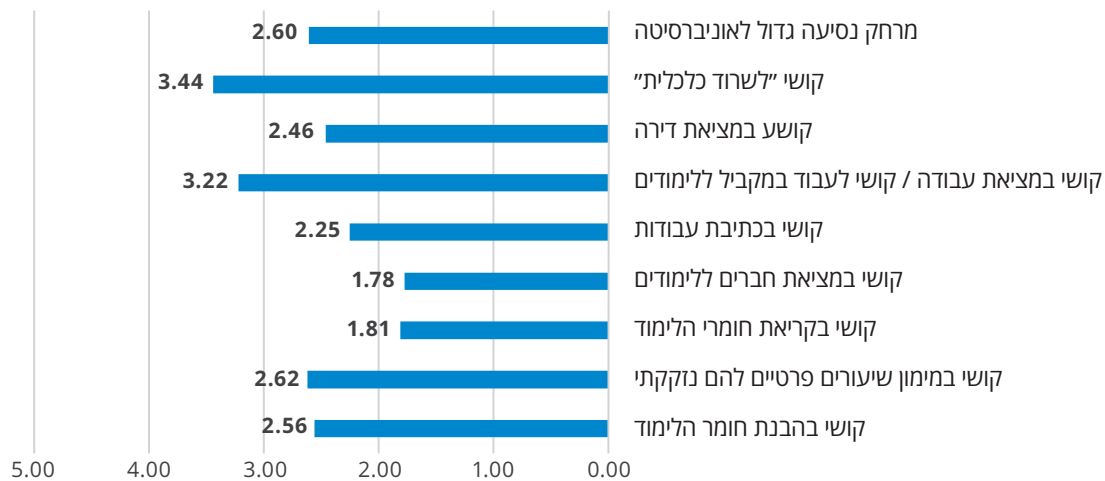
תשובות	תמות
7	קושי בהתנהלות עם האוניברסיטה (המחלקה/החוג/המזכירות, בירוקרטיה/התנצחות)
5	חוסר במידע והבנה על תהליך הרישום
4	קשיים בתנאי הקבלה (פסיכומטרי לא מספיק)
3	קושי כלכלי: תשלומים גבוהים בכל פריסה / המלגה משולמת רק אחרי שמשולם מכסי / מוציאים הרבה כספים על הכנה לבית ספר לרפואה
3	אחר: שינוי תנאי קבלה ברגע האחרון ביקשו תוספת קורס, הרישום כלל ראיונות, בגלל המלחמה

לוח 13: האם תוכל/י לספר, מה סייע/עזר לך בלימודיך באוניברסיטת תל אביב עד כה?

תשובות	תמות
	תמיכה משפחתית וחברתית:
10	- רבים מהסטודנטים ציינו את התמיכה שקיבלו ממשפחותיהם, כולל אחים ואחיות שלמדו באוניברסיטה ועזרו להם בתהליך הרישום והלימודים (5) - חברים וסטודנטים משנים קודמות שסייעו בשיתוף סיכומים וחוויות מהלימודים (5)
	תוכניות תמיכה ומלגות:
47	- תוכניות כמו "אדמאס" ו"צועדים ביחד" סייעו רבות לסטודנטים, כולל ליווי אישי, סיוע כלכלי ומנטלי, והכוונה מקצועית (26) - מלגות שונות שסייעו בתשלום שכר הלימוד והוצאות מחיה (21)
	הכנה אישית וניסיון קודם:
11	סטודנטים שהגיעו עם ניסיון קודם בלימודים אקדמיים או שהשתתפו בתוכניות הכנה שונות ציינו שזה עזר להם רבות בלימודים
	תמיכה אקדמית ומשאבים אקדמיים נוספים:
34	- חונכים אישיים, מרצים ותוכניות חונכות שסייעו לסטודנטים בלימודים ובקליטת החומר (14) - סיוע במציאת מידע, סיכומים, קורסים מוקלטים ושיעורים פרטיים (8) - חלק מהסטודנטים ציינו שלא קיבלו סיוע או שהיו להם קשיים רבים במהלך הלימודים (7) - סיוע מהרכזת ומיועצות (5)

תרשים 3: התמודדות עם קושי בזמן לימודים או לקראת לימודים

באיזו מידה, אם בכלל, התמודדת עם כל אחד מהדברים הבאים בזמן לימודיך או לקראת לימודיך באוניברסיטת תל אביב?

מה האוניברסיטאות יכולות לעשות כדי לתמוך בסטודנטים/יות יוצאי/ות אתיופיה

לוח 14: מה יכולות האוניברסיטאות בישראל לעשות כדי לתמוך טוב יותר ולתת מענה לצרכים השונים של סטודנטים ישראלים ממוצא אתיופי?

תשובות	
33	תמיכה כלכלית: רבים מהסטודנטים/יות ציינו את הצורך בעזרה כלכלית במהלך הלימודים, כולל מלגות, סיוע בשכר לימוד, (33) וסבסוד מגורים
15	תמיכה אקדמית: הצעות כללי חונכות אישית, שיעורי עזר, ותמיכה אקדמית במהלך הלימודים
5	תמיכה רגשית וחברתית: הצורך באזון קשבת ותמיכה רגשית עלה גם הוא, כמו גם יצירת קבוצות חברתיות ופורומים לסטודנטים ממוצא אתיופי
6	הנגשת מידע: יש צורך בהנגשת מידע על תוכניות קיימות, מלגות, ותמיכה זמינה כבר בתהליך הקבלה ובאתר האוניברסיטה
4	הקלות בתנאי קבלה: הצעות להקלות בתנאי הקבלה, כולל חלופות לפסיכומטרי והקלות ברישום לאוניברסיטה
5	חשיפה והעלאת מודעות: הצעות להגברת החשיפה לתוכניות האוניברסיטאיות באמצעי המדיה השונים, כולל ימי חשיפה ותוכניות חשיפה בזמן הצבא (5)
4	תמיכה לפני הלימודים: הצעות לתמיכה כבר משלב התיכון, כולל סדנאות לתמיכה מנטלית וכלכלית, והכנה ללימודים אקדמיים. (4)
2	שילוב מרצים ממוצא אתיופי: הצעות להעסיק מרצים ממוצא אתיופי ולתת להם במה (2)
3	תוכניות ייעודיות: הצעות להמשיך ולפתח תוכניות ייעודיות כמו תוכנית אדמאס באוניברסיטת תל אביב (3)
שיפור תחושת השייכות: יצירת תוכניות מפגשים לסטודנטים ממוצא אתיופי כדי לשפר את תחושת השייכות, הקמת גרעין קהילה של סטודנטים/יות ישראלים יוצאי אתיופיה תמשוך סטודנטים/יות (3)	

לוח 15: תמיכה או משאבים שהיית רוצה לקבל מהאוניברסיטה, שהיו עוזרים לך להתמודד עם הקשיים, במידה והיו כאלה, שאיתם התמודדת במהלך הלימודים או לקראת הלימודים?

תשובות	תמות
33	תמיכה כלכלית/הגדלת סיוע כספי בשכר לימוד ודמי קיום/תמיכה כלכלית והורדה בשכר דירה/ עזרה לגור במעונות/מלגות סיוע/מימון מעונות/סבסוד ודיוור
22	קבלת סיוע בלימודים: שיעורים פרטיים/תגבור לימודים בקורסים מאתגרים/עזרה במציאת החומר/חונך שילווה לאורך התואר
12	כרגע יש סיוע /לא צריכה/ אין/לא יודעת/
6	הקלות בתנאי קבלה/לתת הזדמנות להתקבל לרפואה
5	טיפול וסיוע פסיכולוגי / הכרה באבחונים/ עזרה לאבחון
4	סיוע במציאת עבודה/הכנה ראווה לפתיחת קריירה אפילו כבר מתחילת תואר ראשון
4	תכנית אדם עוזרת / להוסיף עוד כמו העזרה שאדםס נותנים
4	הבנה יותר בפקולטה לקושי/ מערכת גמישה יותר
7	אחר

האם במהלך הלימודים באוניברסיטה התמודדת עם קשיים נוספים? (תשובות המשיבים בסוגריים)

קשיים אישיים ומשפחתיים: מספר סטודנטים ציינו קשיים אישיים כמו אובדן של הורה, קשיים בריאותיים, קשיים נפשיים, וקשיים משפחתיים. (6)

קשיים אקדמיים: חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים בחומר הלימודי, כישלונות בקורסים, והצורך לחזור על קורסים. (4)

קשיים כלכליים: מספר סטודנטים ציינו קשיים כלכליים כמו הקושי במציאת עבודה ומקום מגורים, והקושי הכלכלי של מחייה באיזור המרכז. (3)

קשיים חברתיים: חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים חברתיים כמו התנהגות גזענית מצד סטודנטים אחרים. (2)

קשיים לוגיסטיים ובירוקרטיים: חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים לוגיסטיים ובירוקרטיים כמו הקושי בהגעה לאוניברסיטה עקב זמינות לקויה של התחבורה הציבורית, והקשיים מול הבירוקרטיה והלוגיסטיקה שכרוכים בלימודים. (2)

קשיים בשילוב לימודים עם חיי היום-יום: חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים בשילוב הלימודים עם עבודה במשרה מלאה, חיי משפחה, ומילואים. (5)

לא, אין קשיים. (7)

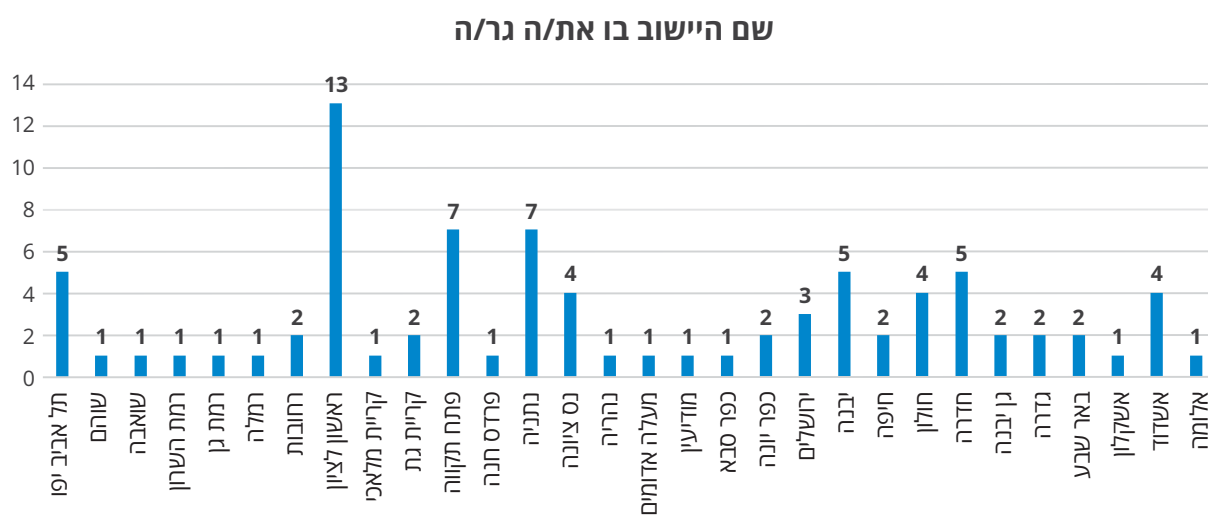
37% — הגישו בקשה לעזרה מהאוניברסיטה (עזרה לימודית), 81% מהם קיבלו אותה.

89% — הגישו בקשה לקבלת תמיכה כלכלית מהאוניברסיטה ומגורם אחר, 79% קיבלו אותה.

הסטודנטים/יות בתל אביב ובעברית ציינו שהתמיכה הכלכלית שקיבלו עזרה להם במידה רבה (ממוצע התשובות היה גבוה 4.4).

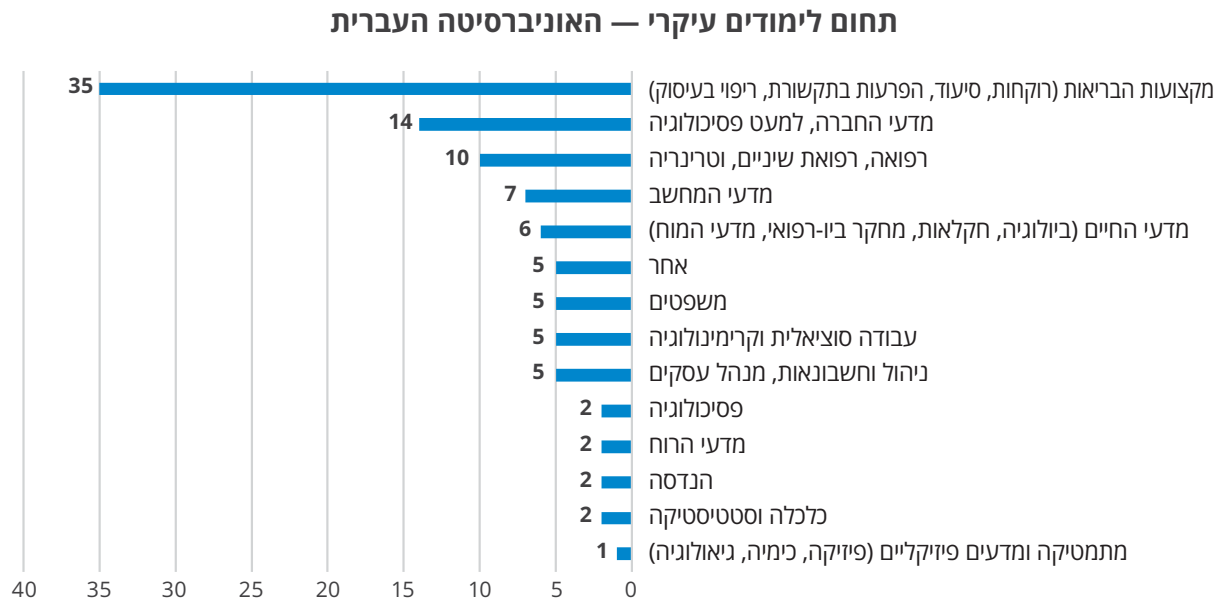
95% מהנשאלים **מכירים** את תוכנית אדםס באוניברסיטה.

תרשים 4: היישובים בהם גרים הסטודנטים/יות

ממצאים האוניברסיטה העברית

תרשים 5: תחום לימודים עקרי של המשיבים מהאוניברסיטה העברית

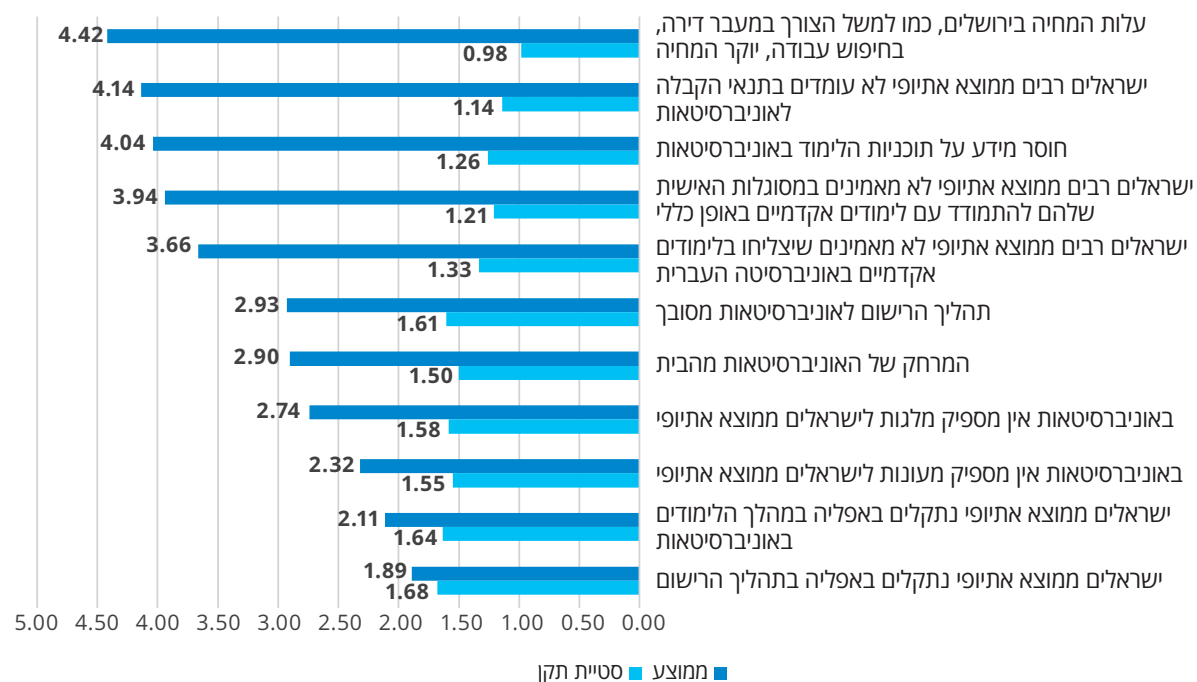

הגורמים העיקריים שמונעים מיוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטה הם: יוקר המחיה בירושלים ותנאי הקבלה הגבוהים לאוניברסיטאות.

שני גורמים נוספים שמדורגים גבוה בקרב הסטודנטים/יות באוניברסיטה העברית הוא חוסר מידע על תוכניות הלימוד באוניברסיטאות. וחוסר האמונה במסוגלות האישית שלהם להתמודד עם הלימודים באופן כללי.

תרשים 6: דירוג המשיבים באוניברסיטה העברית את הגורמים העיקריים שמונעים מיוצאי אתיופיה להירשם לאוניברסיטה

עד כמה כל אחד מהגורמים הבאים, מונע מישראלים ממוצא אתיופי להירשם לאוניברסיטאות בישראל?

◀ גורמים שעלו בשאלה 20: "לדעתך, האם יש סיבה/סיבות אחרות בגללן ישראלים ממוצא אתיופי לא נרשמים ללימודים אקדמיים באוניברסיטאות וכן נרשמים ללימודים אקדמיים במכללות?"

1. **תנאי קבלה ודרישות אקדמיות:** רבים מהמשיבים ציינו כי תנאי הקבלה לאוניברסיטאות גבוהים יותר מאשר למכללות, במיוחד מבחינת ציוני הבגרות והפסיכומטרי.
2. **קשיים כלכליים:** ישנם קשיים כלכליים משמעותיים שמשפיעים על היכולת ללמוד באוניברסיטאות, כולל עלויות שכר הלימוד, מגורים ודמי מחיה והמכללות נתפסות כיותר פרקטיות ונוחות.
3. **חוסר תמיכה והכוונה:** המשיבים ציינו כי אין מספיק תמיכה והכוונה מצד האוניברסיטאות, במיוחד בתהליך ההרשמה והקבלה. אין מספיק ידע והנגשה של תוכניות לימוד לקהילה.
4. **תחושת ניכור ובדידות:** ישנה תחושת ניכור ובדידות באוניברסיטאות, במיוחד כאשר אין מספיק סטודנטים ממוצא אתיופי בסביבה, חלק ציינו שהמוסדות נתפסות כ"אליטה" ולא מתאימים לעדה.
5. **גמישות ונוחות:** המכללות מציעות גמישות רבה יותר מבחינת שעות הלימוד והיכולת לשלב עבודה ולימודים, מה שמקל על הסטודנטים להתמודד עם הדרישות הכלכליות והמשפחתיות.
6. **תמיכה אישית:** במכללות ישנה תמיכה אישית רחבה יותר, כולל יחס אישי מהמרצים ותמיכה לימודית.
7. **חוסר מודעות והכוונה:** ישנו חוסר מודעות למלגות ותוכניות תמיכה שיכולות לעזור במימון הלימודים והקבלה לאוניברסיטאות.
8. **השפעות חברתיות ותרבותיות:** המשיבים ציינו כי ישנם גורמים חברתיים ותרבותיים שמשפיעים על הבחירה במכללות (אמונה עצמית ומסוגלות עצמית להתמודד עם הלימודים באוניברסיטה), כולל השפעות מהסביבה הקרובה והמשפחה.

◀ מה ניתן לעשות כדי לשפר את הנגישות ללימודים באוניברסיטאות עבור ישראלים ממוצא אתיופי?"

1. **הנגשת מידע ותמיכה:**
 - הנגשת מידע על השכלה גבוהה להורים ולתלמידים כבר בתיכון
 - ימי חשיפה והסברה בבתי הספר ובקהילות
 - הנגשת מידע על מלגות, זכויות ותוכניות לימוד שונות
2. **תמיכה כלכלית:**
 - מתן מלגות סיוע למגורים ולשכר לימוד.
 - סיוע כלכלי נוסף כמו סבסוד מחייה והקלות בדרישות למלגות
3. **הקלות בתנאי קבלה:**
 - הקלות בתנאי קבלה לאוניברסיטאות, כולל קבלה על תנאי וסיוע בשנה הראשונה
 - יצירת מסלולי מכינה ייחודיים ליוצאי אתיופיה
4. **תמיכה וליווי במהלך הלימודים:**
 - ליווי אישי וקבוצתי על ידי מחנכים או מדריכים.
 - תכניות ליווי והעצמה במהלך הלימודים
5. **העלאת מודעות ומוטיבציה:**
 - העלאת מודעות לחשיבות ההשכלה הגבוהה ולתמיכה הקיימת באוניברסיטאות.
 - עידוד והסברה על היתרונות של השכלה גבוהה כבר מגיל צעיר
6. **שיתופי פעולה עם עמותות וארגונים:**
 - שיתופי פעולה עם עמותות שמסייעות ליוצאי אתיופיה כדי להנגיש את האפשרויות לרישום

לוח 17: מה יכולות האוניברסיטאות בישראל לעשות כדי לתמוך טוב יותר ולתת מענה לצרכים השונים של סטודנטים ישראלים ממוצא אתיופי?

תשובות	תמות
35	תמיכה כלכלית ומלגות: מלגות/הנגשת מלגות (הסברים והגשה של נושא המלגות)/ הענקת מלגות מחיה לפי צורך/סיוע כלכלי בשכר לימוד ובשכר מעונות/מתן מלגות קיום וחונכיות למי שנוזק/מלגות ללא התנדבות ושעות פרטניות.
32	תמיכה אקדמית: שיעורים פרטניים ותגבורים במקצועות הנלמדים/ חונכים מלווים מרגע הקבלה ובהמשך התואר מבחינה מנטלית ואקדמית/ יותר שעות של חונכות/ שילוב ועידוד סטודנטים במחקר בשוק התעסוקה.
4	תמיכה נפשית וחברתית: ליווי אישי של איש מקצוע/יצירת קהילה ומפגשים למי שמעוניין לשמוע ולהישמע באתגרים/ להיות אזור קשבת ולהציג מישהו שהם יכולים לפנות אליו בקשר לבעיות והחששות שלהם/ "אח בוגר"/ נציג העדה שיוזע לתת מענה לנסיבות של סטודנטים/יות אתיופים/מורה דרך השראה.
7	הנגשה והסברה: הנגשה של הלימודים והסבר על הדרישות בתכניות השונות/ימים פתוחים והסברים ברורים לגבי כל תואר/הנגשה של תהליך ההרשמה אפילו עם חונך/להכיר את התרבות, החגים והמנהגים ולתת תחושת שייכות/ להציג מעגלי תמיכה כבר מההרשמה.
11	תנאי קבלה גמישים: לאפשר קבלה גם באי עמידה בתנאים ולהציע אמצעי קבלה אחרים/להוריד את תנאי הקבלה או להסתמך על ציון הבגרות ומבחני קבלה שתואמים את הרמת של האוניברסיטה.
18	תמיכה במגורים: לדאוג למעונות ומלגות בכדי שיהיה יותר קל להשקיע בלימודים/לתת סבסוד במגורים.
1	העלאת מודעות: להעלות מודעות בנוגע לגזענות הממסדית ולמציאות הקשה שרובנו נחשפים אליה בחיים.

האם בעת הרישום לאוניברסיטה העברית נתקלת בקשיים כלשהם?

62% ענו שלא, 33% — כן, בעת הרישום לתואר ראשון, 4% — כן, בעת הרישום לתואר מתקדם (שני ומעלה) 1% — כן, גם בעת הרישום לתואר ראשון וגם בעת הרישום לתואר מתקדם (שני ומעלה).

לוח 18: קשיים שעלו בעת הרישום — האוניברסיטה העברית

תשובות	תמות
11	קשיים בתנאי הקבלה (תנאי קבלה גבוהים ומבחן הפסיכומטרי מהווה מכשול)
8	חוסר בהירות והבנה על תהליך הרישום (תהליך מסובך/ מסורבל)
5	קושי טכני (האתר מסורבל, איטי ולא עדכני, צורך במספר נסיונות ופניה לפקולטה כדי להשלים רישום)
5	הגשת טפסים ומסמכים (קושי בהגשת הטפסים ומסמכים)
4	חוסר מידע על התואר, המסלולים, הקורסים שעליהם לקחת
3	חוסר ייעוץ וליווי (לא היה ליווי וייעוץ ולכן היו צריכים להישען על חברים או לעשות מחקר מעמיק)

האם תוכלו/י לספר, מה סייע/עזר לך בלימודיך באוניברסיטה העברית עד כה? (מספר תשובות בסוגריים)

- 1. תמיכה משפחתית:** רבים מהסטודנטים ציינו את התמיכה שקיבלו מבני משפחה, כמו אחים ואחיות, שהסבירו להם חומר לימודי או תמכו בהם לאורך הדרך. (6)
- 2. תמיכה חברתית:** חברים לספסל הלימודים היוו מקור תמיכה חשוב עבור הסטודנטים, הן בלמידה משותפת והן בעידוד ותמיכה רגשית. (13)
- 3. תמיכה אקדמית:** מכינות קדם אקדמאיות, חונכיות, ומרתונים לקראת מבחנים סייעו לסטודנטים בהכנה ללימודים ובהתמודדות עם החומר הלימודי. (34)

4. מלגות וסיוע כלכלי: מלגות שונות סייעו לסטודנטים להתמודד עם העול הכלכלי של הלימודים, ואפשרו להם להתרכז בלימודים עצמם. (26)

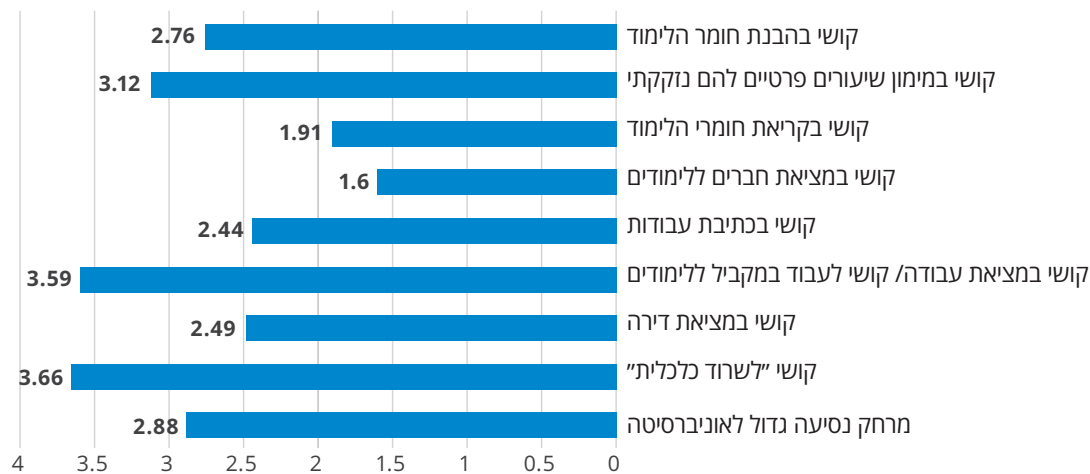
5. תמיכה ממוסדות האוניברסיטה: יחידות שונות באוניברסיטה כמו היחידה לשוויון הזדמנויות, דיקנט הסטודנטים, ותוכניות כמו "שנה א' לא לבד" סייעו לסטודנטים בהתמודדות עם האתגרים האקדמיים והאישיים מוכן פורשטין ותוכניות נוספות סייעו לסטודנטים בהכנה ללימודים, בהגשת מלגות, ובמתן תמיכה רגשית ולימודית. (32)

6. תמיכה מיועצים ומנטורים: יועצים ומנטורים שונים סייעו לסטודנטים בבחירת מסלול הלימודים, בהכנה לפסיכומטרי, ובמתן תמיכה לאורך התואר. (7)

7. יכולות אישיות והתמדה: חלק מהסטודנטים ציינו את היכולות האישיות שלהם, ההתמדה והרצון להצליח כגורמים שסייעו להם בלימודים. (4)

תרשים 7: התמודדות עם קושי בזמן לימודים או לקראת לימודים

האם התמודדת עם כל אחד מהדברים הבאים בזמן לימודיך או לקראת לימודיך באוניברסיטה העברית?

שני הקשיים שהתמודדו איתם בזמן לימודיהם הם קושי לשרוד כלכלי וקושי במציאת עבודה, עלה גם בקרב הסטודנטים בתל אביב. סטיות התקן גבוהות מסבירות חוסר הומוגניות בתשובות.

האם במהלך הלימודים באוניברסיטה התמודדת עם קשיים נוספים? (מספר התשובות בסוגריים)

- **קשיים אישיים ומשפחתיים:** מספר סטודנטים ציינו קשיים אישיים כמו אובדן של אבא, קשיים בריאותיים, קשיים נפשיים, וקשיים משפחתיים. (9)
- **קשיים אקדמיים:** חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים בחומר הלימודי, כישלונות בקורסים, והצורך לחזור על קורסים. (3)
- **קשיים כלכליים:** מספר סטודנטים ציינו קשיים כלכליים כמו הקושי במציאת עבודה ומקום מגורים, והקושי הכלכלי של מחייה באזור המרכז. (4)
- **קשיים חברתיים:** חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים חברתיים כמו התנהגות גזענית מצד סטודנטים אחרים. (5)
- **קשיים לוגיסטיים ובירוקרטיים:** חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים לוגיסטיים ובירוקרטיים כמו הקושי בהגעה לאוניברסיטה עקב זמינות לקויה של התחבורה הציבורית, והקשיים מול הבירוקרטיה והלוגיסטיקה שכרוכים בלימודים. (4)
- **קשיים בשילוב לימודים עם חיי היום-יום:** חלק מהסטודנטים התמודדו עם קשיים בשילוב הלימודים עם עבודה במשרה מלאה, חיי משפחה, ומילואים. (5)
- **לא, אין.** (10)

⬅ **האם אי פעם הגשת לאוניברסיטה בקשה לעזרה בלימודים (עזרה שאינה כספית) ועזרה כספית?**

64% ענו שהגישו בקשה לעזרה בלימודים שאינה כספית. 86% מהם גם קיבלו אותה.
 90% ענו שביקשו עזרה כספית מהאוניברסיטה ומגורם אחר, הרוב ביקשו מהאוניברסיטה (83%), 83.5% גם קיבלו את העזרה הכלכלית שביקשו.
 78% מהנשאלים **מכירים** את תוכנית פוירשטיין באוניברסיטה העברית.

לוח 19: תמיכה או משאבים שהיית רוצה לקבל מהאוניברסיטה, שהיו עוזרים לך להתמודד עם הקשיים, במידה והיו כאלה, שאיתם התמודדת במהלך הלימודים או לקראת הלימודים?

תשובות	תמות
34	רבים מהסטודנטים ציינו את הצורך בתמיכה כלכלית, כולל מלגות, סיוע בשכר לימוד ושכר דירה, ומימון מרתונים
42	קבלת סיוע בלימודים: סטודנטים רבים ביקשו עזרה לימודית, כולל חונכים, שיעורי עזר, סיוע בכתיבת עבודות, והכנה לקראת בחינות /עזרה לבעלי לקויות כמו ללקות שמיעה
15	כרגע יש סיוע /לא צריכה/ אין/לא יודע/ת/מרוצה מהעזרה של האוניברסיטה/ אין הצעות אתם עושים עבודה מצוינת/ האוניברסיטה עושה מעל ומעבר אני מודה על כך
4	סיוע במציאת עבודה/הכנה ראווה לפתיחת קריירה
	הבנה יותר בפקולטה לקושי/ מערכת גמישה יותר
30	אחר: עזרה לתכנון הלימודים/עזרה להכנה ללימודים/ עזרה להסבר על המסלולים, על המלגות/ הכוונה אישית/ "אח גדול" / קבוצת השווים קבוצת תמיכה
2	טיפול וסיוע פסיכולוגי

תרשים 8: שם היישוב בו את/ה מתגורר/ת

